

– витрати на відповідність — включають витрати на профілактичні заходи та оцінку якості. Сюди належать витрати на розробку, впровадження та підтримку системи управління якістю, що дозволяє знизити ризик постачання продукції, яка не відповідає очікуванням споживача;

– витрати на невідповідність — охоплюють витрати на усунення дефектів, виявлених до передачі продукції споживачеві (внутрішній брак), а також витрати на доведення продукції до належного рівня якості: переробка, доопрацювання, перевірка виправлень, втрати від зниження ціни на неякісну продукцію. Крім того, до цієї групи належать витрати на усунення дефектів, виявлених після реалізації (зовнішній брак): гарантійний ремонт, заміна виробів, що вийшли з ладу, з'ясування причин несправностей тощо.

Невиробничі витрати на забезпечення якості – це витрати, пов'язані з підтвердженням якості продукції та пред'явленням споживачеві об'єктивних доказів цієї якості. Вони включають конкретні і додаткові засоби по забезпеченню якості, заходи, процедури, дані, демонстраційні випробування та окремі й додаткові оцінки, проведені незалежними органами. [2]

Отже, успіх підприємства в конкурентних умовах залежить від якості продукції, і ключову роль у її досягненні та сталому підвищенні відіграє управлінський облік, який, ідентифікуючи та аналізуючи витрати на якість (запобігання, оцінка та брак), надає необхідну інформацію для обґрунтованих рішень щодо оптимізації процесів

Література

1. Жиліна Ю. ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2022, 2 (85)

2. Медвідь Л. Г., Міценко Н. Г., Черкасова С. В. КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ НА ЯКІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ДЛЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА. *Herald of Lviv University of Trade and Economics Economic sciences*. 2022. № 66. С. 10–21. URL: <https://doi.org/> (дата звернення: 21.10.2025).

3. Ющишина Л. О. Менеджмент ресурсів та витрат: курс лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 103 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/> (дата звернення 21.10.2025)

УДК 330

С. Баник

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

АНАЛІЗ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ У ПРОЦЕСІ ЦІНОУТВОРЕННЯ

Banyk S.B

«MANAGEMENT ACCOUNTING IN THE PRICING PROCESS»

Управлінський облік відіграє ключову роль у процесі ціноутворення, забезпечуючи керівництво підприємства релевантною інформацією для прийняття обґрунтованих рішень. Ціноутворення — це не лише встановлення вартості товару чи послуги, а стратегічний інструмент, що впливає на прибутковість, конкурентоспроможність і позиціонування компанії на ринку. Управлінський облік дозволяє враховувати як внутрішні фактори (структуру витрат, бажаний рівень

прибутку, виробничі потужності), так і зовнішні (ринкові умови, поведінку конкурентів, споживчі очікування).

Основою для формування ціни є дані про витрати. Управлінський облік забезпечує точне калькулювання собівартості продукції, розподіл прямих і непрямих витрат, аналіз змінних і постійних витрат. Це дозволяє застосовувати різні методи ціноутворення: витратний (cost-based), цільовий (target costing), конкурентний (competition-based) та на основі цінності для споживача (value-based). Наприклад, при витратному методі ціна формується шляхом додавання бажаної націнки до собівартості, а при цільовому — навпаки, від ринкової ціни віднімається допустима собівартість, що вимагає оптимізації витрат.

Управлінський облік також дозволяє виділяти релевантні витрати — ті, що змінюються залежно від конкретного управлінського рішення. Це особливо важливо при запуску нових продуктів, зміні асортименту або виході на нові ринки. Наприклад, при розрахунку ціни для спеціального замовлення слід враховувати лише змінні витрати, уникаючи включення постійних витрат, які не змінюються внаслідок цього рішення.

Ще одним важливим інструментом управлінського обліку є аналіз безбитковості (CVP-аналіз), який дозволяє визначити точку безбитковості та оцінити вплив ціни на прибуток.

Формула точки безбитковості виглядає так:

$$\text{точка безбитковості} = \frac{\text{постійні витрати}}{\text{ціна за одиницю} - \text{змінні витрати за одиницю}}.$$

Цей аналіз допомагає встановити мінімальну ціну, яка забезпечить покриття витрат і досягнення бажаного рівня прибутку.

Управлінський облік у процесі ціноутворення також виконує роль комунікаційного мосту між фінансовими службами, маркетингом, виробництвом та керівництвом підприємства. Він забезпечує єдину інформаційну базу для узгодження цінових рішень із загальною стратегією компанії. Наприклад, при впровадженні нової продукції управлінський облік дозволяє оцінити фінансові наслідки різних варіантів ціни, враховуючи очікуваний обсяг продажів, витрати на маркетинг, логістику та обслуговування клієнтів.

Важливою функцією управлінського обліку є також моніторинг ефективності цінової політики. За допомогою аналізу фактичних показників — обсягу реалізації, валового прибутку, рентабельності — підприємство може оцінити, наскільки обрана ціна відповідає ринковим умовам і внутрішнім цілям. У разі виявлення відхилень управлінський облік надає інструменти для коригування: перегляд структури витрат, оптимізація виробничих процесів, зміна цінової стратегії або навіть реструктуризація асортименту.

У контексті динамічного бізнес-середовища управлінський облік дозволяє оперативно реагувати на зовнішні виклики — інфляцію, зміну податкового законодавства, коливання валютних курсів, дії конкурентів. Наприклад, при різкому зростанні вартості сировини управлінський облік допомагає швидко переоцінити собівартість продукції, змодельовати нові ціни та оцінити їх вплив на попит і прибутковість.

Сучасні цифрові рішення, інтегровані з управлінським обліком, дозволяють автоматизувати процеси ціноутворення, зменшити ризики людських помилок і підвищити точність розрахунків. Використання аналітики великих даних, навчання та прогнозних моделей відкриває нові можливості для адаптивного ціноутворення, яке враховує поведінку споживачів, сезонні коливання, географічні особливості та інші фактори.

Система управлінського обліку відіграє важливу роль у стратегічному плануванні та прогнозуванні, що є критично важливим для довгострокового ціноутворення. Завдяки бюджетуванню, аналізу відхилень і фінансовому моделюванню підприємство може оцінити вплив різних цінових стратегій на майбутні фінансові результати. Наприклад, сценарне моделювання дозволяє порівняти наслідки зниження ціни для стимулювання попиту з альтернативним варіантом — збереженням ціни при оптимізації витрат.

Цінова політика може бути гнучко адаптована до кожного етапу життєвого циклу продукту. На стартовій фазі ціна встановлюється нижчою для залучення клієнтів, у період зростання — коригується відповідно до конкурентного середовища, на етапі зрілості — оптимізується для максимізації прибутку, а в період спаду — застосовуються знижки, акції або ребрендинг.

У контексті глобалізації управлінський облік враховує валютні ризики, митні витрати, локальні податкові режими та інші фактори, що впливають на кінцеву ціну продукції при виході на міжнародні ринки.

Таким чином, управлінський облік у ціноутворенні — це багатовимірна система, яка поєднує фінансову точність, аналітичну глибину та стратегічне бачення. Його ефективне використання дозволяє підприємству не лише виживати в конкурентному середовищі, а й формувати стійкі переваги, орієнтовані на прибутковість, інноваційність і довгостроковий розвиток.

Управлінський облік є фундаментальним елементом ефективної системи ціноутворення на підприємстві. Його функції виходять далеко за межі технічного обліку витрат — це інструмент стратегічного управління, що забезпечує прозорість, обґрунтованість і гнучкість цінових рішень. Завдяки управлінському обліку підприємство отримує можливість точно визначати собівартість продукції, аналізувати структуру витрат, моделювати сценарії ціноутворення та адаптуватися до змін ринкового середовища.

Застосування таких методів, як витратний, цільовий, конкурентний та на основі цінності для споживача, дозволяє формувати цінову політику, що відповідає стратегічним цілям бізнесу. Аналіз беззбитковості, релевантні витрати, бюджетування та фінансове моделювання — усе це є складовими управлінського обліку, які сприяють прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

У сучасних умовах цифровізації управлінський облік інтегрується з ERP-системами та аналітичними платформами, що забезпечує оперативний доступ до даних, підвищує точність розрахунків і дозволяє швидко реагувати на зовнішні виклики. Це відкриває нові можливості для адаптивного ціноутворення, орієнтованого на споживача, ринок і прибутковість.

Отже, управлінський облік у процесі ціноутворення — це не просто облікова функція, а потужний інструмент стратегічного управління, який забезпечує фінансову стабільність, конкурентні переваги та сталий розвиток підприємства.

Література

1. Крамаренко С. В. Ціноутворення в умовах ринкової економіки: навчальний посібник. — Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. 284 с.
2. Ільчук М. В. Управлінський облік як інструмент стратегічного управління підприємством / М. В. Ільчук // Економіка та держава. 2023. № 4. С. 45–49.
3. Шевців Л. Ю. Управлінський облік: навчальний посібник. — Львів: Растр-7, 2022. 642 с.